

La 1 Decembrie 1910.

— Discursul dlui Vasile Goldiș. —

(Pentru desp. «Asociațiunii», pentru școale și marele public românesc).

Mărită Adunare Națională!

Zămislit din necesitatea imperiului roman de a-și așeză o sentinelă puternică în Carpații sud-ostici și coborâșurile lor împotriva semințiilor barbare dela Miazănoapte și Răsărit, cari amenințau cultura umană creiată prin geniul latin, neamul românesc dela început și până astăzi a îndurat soarta aspră rezervată oricărei sentinele credincioase: loviturile dușmane și statornica răbdare.

Bogată și fericită la început, Dacia romană în curând se face trecătoare nesfârșitelor seminții, cari orbite de strălucirea îndepărtată a Romei de aur se gonesc întrecându-se spre ierme-cătoarele orașe ale împărăției. Lovită de putreziciunea oricărui neam, care se oprește cu cerbicie la un anumit fuștel pe scara civilizațiunei și năpădită în această slăbiciune de furnicarul no-rodadelor barbare, Roma sucombă.

Creangă tăiată dela puternica tulpină, colonii lui Traian își adâncesc rădăcinele prin stânci și văi și roditoarele ogoare ale prejmuitoarelor câmpii. Lipsit de scutul împărăției și lăsați în grija propriilor puteri, acești orfani romanici acopăr trunchiul vechiu tracic și infiltrați de-o pătură groasă a blânzilor și visă-torilor Slavi ei se făcură un singur neam, o singură limbă, o singură fire: neamul românesc.

Răsare o minune fără pereche în istoria lumii. Lung șir de veacuri călcată în picioare de ord. barbare, națiunea română își pierde unitatea de stat, se fărâmă prin văi sub dominațiuni răslește și una de alta neatârătoare, pierde încopciarea cu flu-viul larg și luminos al istoriei mondiale, ea apa de ploaie în nisip par'că dispăre dela suprafața conștiinței umane. Dar când după optsprezece veacuri sufletul românesc se trezește din somnu-i de moarte și reinvie ca un soare luminos conștiința

de neam, hotarele etnice ale acestui popor cu precizie aproape milimetrică sunt tot acelea, cari sunt desemnate pe harta istorică drept hotare ale Daciei lui Traian și Basarabeanul, care-și adapă calul în valurile întunecate ale Nistrului se înțelege desăvârșit la graiu cu Crișanul din apropierea blondelor ape ale Tisei. Sentinela romană a rămas credincioasă chemării sale de a păzi geniul latinității și neîncetatei lovituri dușmane ea a opus virtutea-i legendară: statornica răbdare.

După lungi veacuri de ascunziș așezându-se viscolii cutropitori, națiunea română reapare la lumina istoriei în chipul duor țărișoare răzimate de Carpați și cu fețele spre Dunăre și Nistru, dar trunchiul cu rădăcinile în munții smulși odinioară dela eroicii Daci rămâne bătut de soarte rea și înlănțuit de un popor năpraznic la fire și pornit spre dominație fără cruțare. Fusesse cuib de vârtejuri locul, unde ne așezase Traian și svârcolirile spre fericire ale neamului nostru s'au lovit veacuri de-a rândul de nesațul hrăpitorilor dușman, cari ne încunjurau de pretutindeni.

Micile țărișoare, cari se întemeiaseră prin viteji coborători din Maramurăș și Făgăraș, se lovira înainte de toate de cel mai crâncen dușman al oricărei comuniuni omenesti, zavistia și ura dintre frați. Nefericirea lor fû mărită prin inamici din afară: Unguri, Leși și Tătari. Se ridică în urmă semiluna și acum Români sunt sortiți să-și apere cu sângele lor nu numai trupul și avutul, ci și sufletul și credința.

Scut s'au făcut culturai plăpânde ce începuse a incolți pe temeiurile învățăturilor lui Hristos și prin jertfele lor fără seamăn întru apărarea progresului civilizațiunei umane față de concepția inferioară a mohamedanismului propagat principial cu mijloacele barbariei, Români și-au făurit titlu neperitor și îndreptățire la recunoștința întregi omenimi. Nimic nu dovedește mai mult tăria credinței creștinești a sufletului acestui popor, decât faptul, că în numele luptei creștinătății împotriva păgânilor mai întâiu după reslățirea neamului prin soarta fatală s'a putut face pentru o clipă unirea lui în cetatea aceasta prin brațul puternic și geniul scânteetor al Viteazului Mihaiu.

Dar această unire de o clipă dispărû ca fulgerarea unei scânteii electrice și trupul neamului nostru se frânse iar în bucăți. Frații noștri de pe coborășurile răsăritene ale Carpaților

și din șesurile hotărnicite prin Dunărea de jos și apele Nistrului îndurară suzeranitatea turcească, sufereau prădăciunile Leșilor și Tătarilor, îngrășară cu sângele lor lista blestemată din Fanar. Țara Cernăuților și mormântul lui Ștefan Cel Mare îl răpi hoțeste pajura spurcată a Habsburgilor perfizi, dulcile câmpii ale Basarabiei le fură Muscalul tiran. Iar noi, ceice rămăsesem la vatra străbună, în Ardeal, Banat și Țara-Ungurească, am fost dripiți de cea mai crâncenă soarte ce o poate avea un neam de oameni în lume.

Am fost lăntuiți într'o robie trupească, economică și sufletească, cum nu se mai pomenește în istoria întregă a omenirii. Încercarea desperată în 1784, de a scutura jugul, n'a avut rezultat și sfârșitul din acest oraș al țaranului Horia așteaptă încă geniul literar, care să întruchipeze una dintre cele mai înfiorătoare tragedii ale istoriei. Adevăr a grăit S. Bărnuțiu în epocalul său discurs rostit în catedrala Blajului, în ziua cea mai mare din 1848, zicând: «Dacă nu-și poate închipul cineva greutățile, ce le suferiau ludeii dela Faraoni, să se uite la Faraoni din Ardeal».

Veacuri dearândul poporul românesc, adevăratul și legitimul proprietar al pământului, ce fusese odată Dacia română, a fost socotit străin și sclav pe pământul său strămoșesc. Iar când după suferinți de secolii din depărtatul Apus, dela dulcea soră latină, care pășește în fruntea ginților spre lumina desăvârșirii, a sosit și în munții noștri duhul libertății, egalității și frățietății, când credeam să înviem la libertate prin întocmirile create de lumea nouă, vechii noștri oprimători s'au înfrățit cu împăratul, pe care ei îl detronaseră, cu împăratul, pentru care noi vărsasem sângele nostru cu credință și aceste două puteri ne-au robit din nou. Umbra îndurerată a regelui munților, a scumpului nostru lancu, rămâne pentru vecie clasică dovadă a legendarei ingratitudinii habsburgice. Împotriva voinței noastre au unit Ardealul nostru cu Țara-Ungurească și printr'un constituționalism fals și mincinos ne-au luat libertatea culturai și desființat politicește, bisericile noastre le-au aservit tendințelor de opresiune și ne-au făcut imposibil progresul economic, prin care am fi putut să ne apărăm împotriva năvălirii ordelor străine pe pământul părinților noștri.

Într'acestea priviam cu iubire duiosă la frații noștri dela Răsărit, cari începuseră a se reculege din urgiile vremilor bar-

bare. Resimțiră obârșia comună și la razele luminei primite dela Apus conștiința națională săvârși la 1859 unirea principatelor române sub bunul și luminatul Cuza Vodă, iar sângele vărsat din nou cu atâta vitejie împotriva păgânilor la 1877 scutură și cele de pe urmă zale ale lanțului, care legă România de Constantinopol și la 10 Maiu 1881 Carol de Hohenzollern așează pe capul său coroana de Rege al României libere și Independente.

Noi însă ne făceam datoria de cetățeni ai Ungariei și supuși credincioși ai Ungariei și supuși credincioși ai dinastiei de Habsburg-Lotharingia. Am crezut, că îndelunga noastră răbdare și credința noastră pentru patrie și tron în cele din urmă totuși va muiă inimile celor puternici și ni se va oferi chiar în interesul Monarhiei putința unei vieți naționale și condițiunile progresului cultural și economic. Așteptările noastre au fost zadarnice. Oprimarea se întefește. Oprimatorii mărturisesc acum pe față, că scopul lor este un stat unitar național maghiar și că prin urmare, noi naționalicește trebuie să ne desființăm.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A pornit opera de extirpare și războiul mondial, care acum s'a sfârșit, în gândul opresorilor noștri a avut chemarea să încoroneze opul. Sute de mii de Români și-au vărsat și acum sângele lor pentru patrie și tron, iară patria și tronul au târât în urgia internării pe părinții și frații acestor luptători; patria și tronul au decretat moartea școalei românești, au trimis sbirii lor în adunările noastre bisericești, au pregătit proiectele pentru nimicirea noastră politică, au început ruina noastră economică, au aruncat în temniți zeci de mii de români, ni-au sugrumat libertatea presei și a cuvântului, patria și tronul s'au conjurat împotriva noastră și ne pregăteau mormântul.

Dar zadarnică este lupta omenească împotriva adevărului și a dreptății. Legea tainică a firii cu necesitate de fier îndrumă întâmplările omenești pe cărarea civilizațiunii ce duce spre desăvârșire. Omenimea instinctiv urmează acestei legi. Ea a ajuns la recunoașterea necesității de a sintetiza libertatea individuală și libertatea națională într'o unire superioară a societății omenești.

Sinteza aceasta e condiționată însă de desăvârșirea celor două libertăți: individuală și națională. Dacă însă aproape în toate statele civilizate libertatea individuală este desăvârșită ori

pe calea desăvârșirii, în unele dintre aceste state libertatea națională eră încătușată. Războiul mondial s'a făcut pentru des-cătușarea acestei libertăți. Națiunile trebuie să fie libere, ca astfel între egale drepturi și condițiuni să poată încheia acea mare unire a popoarelor, care va fi chemată să reprezinte o concepțiune superioară pe scara civilizațiunei și să sporească astfel fericirea omenească pe pământ.

Toate capetele luminate ale Apusului au mărturisit crezul lor: războiul acesta este războiul pentru liberarea națiunilor, nu de dragul acestor națiuni ci pentru interesul lumii, pentru interesul omenimii, care numai în chipul acesta e capabilă a păși un pas înainte pe calea fericirii sale. Ideile acestea le-a copt istoria și apostolul, care le vestește, este Wilson.

Pentru învingerea acestor idei au intrat în luptă puterile aliate ale Apusului. Românii de pretutindeni s'au aliat acestor puteri, noui cu sufletul, frații liberi cu armele. Românii și-au făcut și de data asta datoria lor de sentinela a civilizației împotriva brutalității.

Națiunile trebuiesc libere. Intre aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunei române de a fi liberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii noștri de veacuri. Dar odată scăpată din robie ea — aleargă în brațele dulcii sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă: — unirea ei cu Țara Românească. Bucătățirea poporului românesc n'a fost urmarea vre-unei legi economice, în care terminologie se ascunde minciuna. Dimpotrivă, teritorul dintre Nistru, Tisa și Dunăre constituie cea mai ideală unitate economică aproape autarchie. Bucătățirea trupului românesc a fost act de barbarie. Distrusă barbaria — unirea tuturor Românilor într'un singur stat este cea mai firească pretensiune a civilizațiunei. Teritoriile locuite de Români dela descălecarea lui Traian și până astăzi au fost teritorii românești. Nu există putere de a suci logica până acolo, ca invadările elementelor străine dirijate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere a statului cu scopul desființării noastre naționale, să poată clătina dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii. Așa ceva ar fi sancționarea crimei și ar constitui o pălmuire a civilizațiunii, care principial nu admite substituirea dreptului prin

brutalitate. După drept și dreptate Românii din Ungaria și Transilvania dimpreună cu toate teritoriile locuite de dânșii trebuie să fie uniți cu Regatul-Român.

Dupăcum însă cea dintâi reunire de o clipă a elementului românesc la marginile dela Răsărit ale lumii civilizate s'a făcut prin sabia lui Mihaiu în numele unui principiu superior celuice năvălise asupra Europei și care acum în zilele acestea spre ușurarea tuturor inimilor, cari bat pentru lumină și libertate, sucombă cu desăvârșire, tot așa această nouă unire de acum a tuturor Românilor, care de data asta va fi integrală și pentru eternitate, se face prin strălucita învingere a armelor purtate pentru civilizațiune în numele unei concepții de viață superioară lumii ce se prăbușește. Este principiul libertății adevărate a tuturor neamurilor și cel al egalității condițiunilor de viață pentru fiecare individ, al oricărei națiuni și este principiul întovărășirii tuturor națiunilor libere într'o comuniune internațională spre a împiedecă nedreptatea și a scuti pe cei mari și mici deopotrivă.

Unirea tuturor Românilor într'un singur stat numai atunci va fi statornică și garantată prin istoria mai departe a lumii, dacă se va răspunde tuturor îndatoririlor impuse prin noua concepție a civilizațiunii, ne va inspira datoria să nu pedepsim progenitura pentru păcatele părinților și ca urmare va trebui să asigurăm tuturor indivizilor conlocuitori pe pământul românesc aceleași drepturi și aceleași datorinți. Civilizațiunea care ne-a eliberat, pretinde dela noi respectul pentru dânsa și ne obligă să prăbușim în noul nostru stat orice privilegiu și să statorim ca fundament al acestui stat munca și răsplata ei integrală.

Înaintășii noștri pe Câmpul Libertății în 1848 au hotărât așa: «Națiunea română depune jurământ de credință către Împăratul, către patrie și către națiunea română». — Împăratul ne-a înșelat patria ne-a ferecat și ne-am trezit, că numai credința în noi înși-ne, în neamul nostru românesc ne poate mântui. Să jurăm credință de aci înainte numai națiunii române, dar tot atunci să jurăm credință tare civilizațiunei umane. Câtă vreme vom păstră aceste credinți, neamul nostru va trăi, se va întări și fericiți vor fi urmașii noștri până la sfârșitul veacurilor.

O idee bună.

D-nul I. Simionescu, profesor universitar în Iași, scrie în ziarul „Viitorul” Nr. 4342 din 4 Septembrie 1922, între altele, și aceste frumoase cuvinte:

„În Anglia se obișnuiește a se serba amintirea morților căzuți în războiu prin câteva clipe de nemișcare. În ziua aniversării, la anumit ceas, câteva minute încetează orice activitate. Oamenii se opresc din mers, unde i-au prins clipa. E o pauză de reculegere în forfota vieții, e rugăciunea mută a fiecăruia pentru sufletele celor dispăruți. Chiar și indicațiunile ce ar însemna o grevă generală se obișnuiește acum a se arăta prin încetarea lucrului pentru câteva momente. Să facem cu toții un gest analog, ca semn al solidarității etnice. Gândul tuturor, numai într-o singură zi să fie a sacrifică chiar din nevoile curente cei 20 Lei pentru cumpărarea unui bilet al „Asociațiunii” din Sibiu. Ca din pământ ar răsări Muzeul lui Avram Iancu, mărețul monument de pe Câmpia Libertății, acel de lângă Turda ca și Casele Naționale din centrele înstrăinate. Nu numai că am căpăta încredere în noi, dar am stârni și fiorii îngrijorării în acei care se bizuesc mult în reușita uneltirilor lor ascunse, pe lipsa noastră de solidaritate ca și pe nesocotirea însemnătății, pentru viitorul nostru, a împrejurărilor prin care trăim ca niște orbi”.

Sunt încă 2 trageri, la care se împart câștiguri în suma de
3.000,000 (trei milioane) Lei.

◆		Sunt:	1	câștiguri de câte	100,000	Lei		◆
			6	"	"	50,000		
			12	"	"	25,000		
			30	"	"	10,000		
◆			60	"	"	5,000		◆
			400	"	"	1,000		

A treia tragere e la 31 Martie 1924. Tot al cincilea număr câștigă! Grăbiți și cumpărați!

Cercați-vă norocul vostru și al copiilor voștri!
„ASOCIAȚIUNEA” Sibiu, strada Șaguna Nr. 6.

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român

intemeiată la 1861 de marii mitropoliți:

Andreu Șaguna și Alex. Sterca Șuluțiu, de T. Cîpăriu, G. Barițiu, Axentie Severu, cav. I. Pușcariu, V. Pop, I. Bologa Dr. I. Rațiu ș. a.

cu scopul de a înainta cultura poporului român prin inițiere de studii și scrutări și editare de publicațiuni literare, științifice și artistice; a înființat și va înființa și susține biblioteci populare, în fiecare comună, biblioteci regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susține muzee regionale în centrele despărțămintelor pe lângă un mare Muzeu central; a ridicat și va ridica și susține case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice, de agricultură, grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice etc.; a ținut și va ține conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse; a înființat și va înființa bănci populare, cooperative etc.; a publicat și va publica revista «Transilvania», «Biblioteca populară», «Biblioteca tineretului» și alte cărți folositoare; a instruit și va instrui analfabei. Activitatea «Asociațiunii» s'a extins asupra întregii Dacii superioare și e împărțită în despărțăminte, iar despărțămintele în agenturi. Taxele de membrii sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale	1000 Lei
Membru fondator al „Asociațiunii“	400 Lei
Membru pe viață	200 Lei
Membru activ (ordinar)	10 Lei
Membru ajutător	2 Lei

Revista „Transilvania“

—== fondată la 1868 ==—

apare lunar sub direcțiunea prezidentului și îngrijirea secretarului literar al «Asociațiunii», având colaborarea celor mai distinși reprezentanți ai literelor și științei românești. Publică: poezii, nuvele, schițe, romane, teatru, istorie, știință popularizată, studii, dări de seamă, notițe, cronici etc.

Costul abonamentului anual:

Pentru membrii „Asociațiunii“	50 Lei
Pentru nemembri	70 Lei

Redacțiunea și Administrațiunea revistei „Transilvania“, Sibiu,
Strada Șaguna Nr. 6.